

ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Δ' ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 26 ΜΑΪΟΥ 2009
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- A.** Στα διηγήματα του Παπαδιαμάντη υπάρχει έντονο το ψυχογραφικό στοιχείο, γι' αυτό και χαρακτηρίζονται ως ψυχογραφικά διηγήματα. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα αυτό τεκμηριώνεται με τα εξής παραδείγματα:
- «*Συγχρόνως μ' εκυρίευσε και ο φόβος από την φιλοστοργίαν την οποίαν έτρεφα προς την πτωχήν αίγα μου*»: περιγράφει το φόβο που αισθάνθηκε, όταν άκουσε απρόσμενα το βέλασμα της κατσίκας του. Προς στιγμήν ξυπνάει μέσα του η ευθύνη για το κόπαδι του και ιδιαίτερα για την αγαπημένη του κατσικά, τη Μοσχούλα και το ενδιαφέρον αυτό απομακρύνει κάθε άλλη σκέψη.
 - «*Τότε με κατέλαβε τρόμος, συγκίνησης, λύπη απερίγραπτος. Τα γόνατά μου εκάμφθησαν. Έξαλλος εκ τρόμου ηδυνήθην ν' αρθρώσω φωνήν κ' έκραζα*»: με απaráμιλλο τρόπο δίνει τα δυσάρεστα συναισθήματα που ένιωσε μόλις διαπίστωσε ότι είχε γίνει αντιληπτός απ' τη Μοσχούλα και της είχε προκαλέσει έντονη ανησυχία και πανικό. Βέβαια την άσχημη ψυχική κατάσταση διαδέχεται η ευτυχία του λίγο πιο κάτω. «*δόξα τω θεώ!.. ήτο ανακούφισις και αναψυχή*».
 - «*πλήν η εμφάνισίς της ...επέτεινε τον τρόμο της. Αφήκε δευτέραν κραυγήν μεγαλυτέρας αγωνίας... όπου η γωνία η κόρη*»: ψυχογραφεί και τη Μοσχούλα διαισθανόμενος ότι με την παρουσία του και την εμφάνιση της βάρκας κλιμακώθηκε ο τρόμος της κόρης.
- B1.** Στο διήγημα του Παπαδιαμάντη κυριαρχούν εκφραστικά στοιχεία, τα οποία όχι μόνο προσδίδουν αισθητική αξία στο έργο, αλλά και λειτουργούν, με καταλυτική για την εξέλιξη της πλοκής, σημασία.
- α.** Στην πρώτη παράγραφο του δοθέντος αποσπάσματος στην ευρύτερη περιγραφή της εικόνας του πελάγους, όπου λούεται η Μοσχούλα, κυριαρχεί και η **παρομοίωση** «*ως ποταμός από μαργαρίτας έρρεε το νερόν*». Η παρομοίωση είναι πλήρως ενταγμένη στη μαγική ατμόσφαιρα, όπου ο ήρωας-αφηγητής έχει αναστατωθεί ψυχικά και γι' αυτό με οξεία παρατηρητικότητα και έντονο λυρισμό περιγράφει τη λουόμενη κόρη.
 - β.** Χρησιμοποιεί το εκφραστικό μέσο της **επανάληψης**: «*Είναι αληθές, ότι δεν εχόρταινα να βλέπω το όνειρον...*» σε δυο διαδοχικές παραγράφους. Μ' αυτόν τον τρόπο θέλει να τονίσει την καταλυτική επίδραση που άσκησε στην ψυχή του η θέα της λουόμενης Μοσχούλας. Τα συναισθήματα της άφατης ευτυχίας δε θα μπορούσαν να δοθούν με πιο παραστατικό τρόπο στο αναγνώστη, από την επανάληψη του ονειρικού στοιχείου.
 - γ.** Στη φράση «*ήτον όνειρον, πλάνη, γαητεία*» κυριαρχεί η **μεταφορά** και το ασύνδετο σχήμα. Συνηθίζει ο Παπαδιαμάντης να χρησιμοποιεί τρεις διαφορετικές λέξεις - εδώ ουσιαστικά - με συνυποδηλωτική γλώσσα και ασύνδετο για να δείξει την κλιμάκωση των συναισθημάτων του και να ενσωματώσει στην αφήγησή του και το ψυχογραφικό στοιχείο. Έτσι «*αποκαλύπτεται*» στον αναγνώστη του.
 - δ.** «*Δεν ήτο βάρος εκείνο, το φορτίον το ενάγκαλον, αλλ' ήτο ανακούφισις και αναψυχή*»: **με το σχήμα άρσης και θέσης** εκφράζει την απόλυτη ικανοποίηση και ευτυχία που γιόφει μεταφέροντας την κόρη στη στεριά. Και αυτό το εκφραστικό στοιχείο σχετίζεται με την προσπάθειά του να μιλήσει για τη συναισθηματική του πληρότητα και την εκπλήρωση των προσδοκιών του, όπως είχαν εκφραστεί νωρίτερα ως ευχές.

Κάθε εκφραστικό στοιχείο που αφορά το επεισόδιο στη θάλασσα με τη Μοσχούλα καταδεικνύει ότι η ερωτική επιθυμία του βοσκού ήταν ανιδιοτελής και εξιδανικευμένη. Αυτό αποδεικνύει τη συνειδησιακή του αθωότητα.

Β2. Ο συγγραφέας καθώς αφηγείται τη ζωή του στην ιδιαίτερη πατρίδα του, τη Σκιάθο, τοποθετεί τα γεγονότα σ' ένα ανοιχτό φυσικό περιβάλλον, για να τονίσει την αντίθεση με τη στενότητα χώρου και τα περιορισμένα όρια ελευθερίας που βιώνει αργότερα στην Αθήνα. Άλλωστε, στο συγκεκριμένο απόσπασμα η Μοσχούλα λούεται στην ανοιχτή θάλασσα και ο βοσκός θα αντιμετωπίσει το δίλημμα να ριχτεί στο γιαλό για να τη σώσει. Κάποια χωρία του αποσπάσματος που επιβεβαιώνουν τα παραπάνω είναι τα εξής:

- α. «όλην την άπειρον οθόνην του γαληνιώντος πελάγους».
- β. «Να ριφθώ εις τα κύματα, προς το αντίθετον μέρος, εις τα όπισθεν, να κολυμβήσω όλον εκείνο το διάστημα έως την άμμον...».
- γ. «...καθότι όλοι οι αιγιαλοί και αι θάλασσαι εκείναι εσυχνάζοντο από τους αλιείς, μία βάρκα εφάνη να προβάλλη αντικρύ, προς το ανατολικομεσημβρινόν μέρος...κολπίσκον».
- δ. «Η βάρκα εκείνη απείχεν υπέρ τας είκοσιν οργυιάς ...εγώ απείχα μόνον πέντε ή έξ οργυιάς. Πάραυτα ...ερρίφθην εις την θάλασσαν...βράχου».

Γ. Ο ήρωας – αφηγητής διασώζοντας τη Μοσχούλα εκπλήρωσε το όνειρό του. Αυτό ακριβώς του επιτρέπει να στοχαστεί και να συγκρίνει τη δική του ιδεώδη σχέση με αντίστοιχες της εποχής του.

Η επαφή του, λοιπόν, στη θάλασσα με τη Μοσχούλα παρουσιάζεται εξιδανικευμένη. Δεν υπάρχει τίποτα το υστερόβουλο, ανειλικρινές ή αγοραίο, όταν μεταφέρει την κόρη στη στεριά. Η σχέση είναι ονειρική, εξωπραγματική και ιδεώδης, αφού κίνητρο για την επαφή αποτελεί το χρέος για τη διάσωση της Μοσχούλας. Είναι ανείπωτη η συναισθηματική έξαρση και η ευτυχία του αφηγητή, αφού κατορθώνει να αγκαλιάσει το ίνδαλμά του, να διασώσει την κόρη και συνειδησιακά να εξιλεωθεί, καθώς οι προθέσεις του είναι αγνές. Οι ονειρικές, μαγικές διαστάσεις της σαρκικής επαφής αποσείουν το κυριολεκτικό βάρος της Μοσχούλας και το μεταφορικό ψυχικό βάρος του αφηγητή, που αμφιταλαντευόταν ανάμεσα στην ερωτική επιθυμία της θεάς της κόρης και στη διατήρηση της ηθικής του.

Δ. Οι ομοιότητες ανάμεσα στα δυο αποσπάσματα είναι εμφανείς, καθώς αφορούν τη σκηνή διάσωσης μιας κοπέλας από τον ήρωα και διαδραματίζεται στον ανοιχτό χώρο του πελάγους:

- Στο «Όνειρο στο κύμα», ο ήρωας, όταν διαπιστώνει τον κίνδυνο για τη Μοσχούλα, ξεπερνά κάθε δίλημμα και πέφτει στη θάλασσα για να σώσει **κολυμπώντας** την άτυχη κόρη. → «ερρίφθην εις την θάλασσαν, πηδήσας με την κεφαλήν κάτω...». Στο «Έρωσ-Ήρωσ», ο Γιώργης σε μια υποθετική αφήγηση **κολυμπώντας** «θα εγγίτωνε την Αρχόντω».
- Είναι παρεμφερής ο **τρόπος αγγίγματος της κόρης** για τη μεταφορά της στο γιαλό, που δηλώνει ευαισθησία, τρυφερότητα, πραγματικό ενδιαφέρον και συστολή. Στο «Όνειρο στο κύμα» → «καθώς την είχα περιβάλει με τον αριστερόν βραχίονα...και έπλευσα, με την χείρα την δεξιάν...». Στο «Έρωσ – Ήρωσ» → «Να δράξη την Αρχόντω από τον βραχίονα... Έπλεε με τον δεξιόν βραχίονα και σφιχταγκάλιαζε την νέαν με το αριστερόν».
- Είναι μεγάλη η **αγωνία** για την υγεία της κόρης και μεγάλη η ανακούφιση για τη σωτηρία της. Στο «Όνειρο στο κύμα» → «μου εφάνη ότι ησθάνθην ασθενή την χλιαράν πνοήν της εις την παρεϊάν μου. Είχα φθάσει εγκαίρως δόξα τω θεώ...». Στο «Έρωσ – Ήρωσ» → «Ν' αναπνέει το δακτυλιδένιο στοματάκι της... Τώρα, τώρα, εφτάσαμε, ψυχή μου».

- Εκφράζεται η **ευχή** και στα δυο αποσπάσματα για τη σωτηρία της κόρης. Στο «Όνειρο στο κύμα» → «*ω! ας έζη, και ας ήταν ευτυχής*». Στο «Έρωσ – Ήρωσ» → «*Δια μίαν φοράν ας γίνει γλυκιά η πικρή και αλμυρά θάλασσα*».
- Είναι τρυφερές, λυρικές, **αισθαντικές οι φράσεις** που αναφέρονται στις κόρες, κάτι που υποδηλώνει **ερωτικό στοιχείο**. Στο «Όνειρο στο κύμα» → «*...το αβρόν, το απαλόν σώμα της αγνής κόρης, το οποίον ησθάνθην ποτέ πάνω μου...αιθέριος εκείνη επαφή...το φορτίον το ευάγκαλον*». Στο «Έρωσ – Ήρωσ» → «*κορμί μ' αγγελικό...αγάπη μου...ψυχή μου...φιλιτάτη μου*».
- Είναι αξιοσημείωτο ότι όλη η προσπάθεια των ηρώων και στα δύο αποσπάσματα εντάσσεται **στο χώρο του πελάγους**, γι' αυτό και η **συμμετοχή της φύσης** είναι καταλυτική στη δημιουργία μιας επιβλητικής ατμόσφαιρας. Στο «Όνειρο στο κύμα» → «*δίνει και κύκλοι συστρεφόμενοι εις τον αφρόν της θαλάσσης...έπλευσα ισχυρώς προς την ξηράν*». Στο «Έρωσ – Ήρωσ» → «*πικρή και αλμυρά θάλασσα...θα επλησίαζεν εις την ξηράν*».
- Η προσπάθεια παρουσιάζεται εξιδανικευμένη και αποκτά **ονειρικές και μαγικές διαστάσεις**. Στο «Όνειρο στο κύμα» → «*Ήτον όνειρογ, πλάνη, γοητεία...ήτο ανακούφισις και αναψυχή*». Στο «Έρωσ – Ήρωσ» → «*Κανέν δυστύχημα δεν έμελλε να συμβή. Όλος ο κόσμος θα εσώζετο...Αναπλασμένοι και αναβαπτισμένοι...Θα σου φέρω εγώ φύλλα...να σκεπασθής*».
- Και στα δυο αποσπάσματα διακρίνεται η **θρησκευτικότητα** του συγγραφέα. Στο «Όνειρο στο κύμα» → «*δόξα τω θεώ...Η καρδιά μου ήτο πλήρης αντθουσίας...αμοιβήν*». Στο «Έρωσ – Ήρωσ» → «*...αναβαπτισμένοι. Νέος Αδάμ και νέα Εύα*».